

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

Cort, Bondigh ende Waerachtigh

V E R H A E L

Van't schandelijk ober-geven

ende verlaten bande boozname Conquesten

V A N

B R A S I L,

Onder de Regeeringe vande Heeren

WOUTER van SCHONENBURGH,

P R E S I D E N T,

HENDRICK HAECX, Hoogen Raet,

E N D E

SIGISMONDUS van SCHOPPE,

Lieutenant Generael over de Militie, 1654.

TOT MIDDELBURGH,

Gedruckt by Thomas Dircksz van Brouwers-haven,

ANNO 1655.

V O O R - R E D E N

Aen alle oprechte

P A T R I O T T E N

des Vaderlands.

Et is alle Liefhebberen deser Landen ghenouchsaem bekend, wat groote extraordinaire diensten de Geoctroyeerde West-Indische Compagnie desen Staat toegebracht heeft, hoe menich duysenden Ingezetenen der selve, so te Water als te Lande, haren onderhoudt by de ghemelte Compagnie hebben gevonden, wat merckelijck afbreuck ende schade onsen gewelen Vyandt den Coninck van Spangien door de selve gheleden heeft, Is sonderheydt in de voornamte Conquesten van Brasil, al-waer ghemelte Compagnie vier-en-twintich jaren achter een een groot ghedeelte beseten heeft, waer door den voornoemden Coninck in zijn hart-ader aen-getast wordende, hem selven menichmael in de uysterste benautheydt ende perplexiteyt heeft bevonden: Welcke plaetsen nu seer schandelijck door des Compagnie Suppoosten, Wouter van Schonenburgh President, ende Hendrick Haecx Hoogen Raet, aen de Portugeesen overgegeven zijn: Alles geschiet ende gepasseert, soo hier naer kort ende varachtich verhaelt ende beschreven word.

Uitgegeven te Amsterdam bij de Weydenburgsche Boekhandel, den 1sten Junij 1781.

2 2 2 1 0 1 1 1

Cort, Bondigh en Waerachtich Verbael

Van 't schandelijck overgeven ende verlaten vande voorname Conquesten van BRASIL.

1.
NNO 1653. op den 20 Detember ontrent smiddaeghs/
comen recht witer zee op 't Recif de Pharnatibuca ontrent
65 a 66 Schepen/waer onder vier Cartbellen/ ende 12 a 14.
wel-gemonteerde Schepen/de reste so Engelse/Wollaudsche
als Portugesche Schepen/ zijnde de Portugeschevloote/
romende upt Portugael/ onder het commande ende beleydte
van den Admirael Philippe Iacomd de Mageljeys, dicke by
comende/ namen haer courst om de Zuyd/ naer de Caep
Sint Augustijn, alwaer gecomen zijnde/ ontfanght hy Admi-
rael schijfsefelijche ordje by den Coninch van Portugael selfs
geeteicht/wat niet dito vloote doen soude/also den Coninch
dese ordje/ naer het vertreck vande vloote/ upt Portugael met twee expresse Cartbellen
naer gesonden heeft/ die booz de aencomste vande vloote in Brasil/ aen Caep Augustijn
waren gearriveert.

2.
Waer op volghden/ dat 's anderen daeghs/ zijnde den 21. deselve vloote wederom
comt/ uptgesondert 12 a 14 Schepen/ die soo inde Caep als Tamandaree ingelopen wa-
ren/om hare ladinge van supcher ende anders aldaer in te nemen/ ende hebben haer on-
trent de twee mijlen buyten de wal booz 't Recif ten anchor begeben/ 5 a 6 schepen hiel-
den 't onder seyl/ om onse gaende ende comende Schepen/ ende ander Waerrupgh haer
booznemen te beletten/ ende om sulcx te berer te connen doen/ hebben sy eenige Barquen
van 't Land by haer gekregen/ die mede so wel by dage als by nacht/ booz ende ontrent
de haben scruppen.

3.
Och alle haer Waerrupgh soude ons weynich ofte geen hinder hebbe gedaen/ indient
maer de Dooge Regeringe die Schepen ende Barcken/ soo als doen noch inde waben
van 't Recif lagen/ misgaders alle die andere die reers in zee waren/ in der haest on-
hadden ontboden/ ende daer mede gesamentlijck/ ofte andersints naer gelegenhijt/ des
vpanders waerruppen aengetast/ souden haest hebben gesien/ waer den Portuges met
zijn scrupende Schepen ende Barquen soude zijn gebleven.

4.
Dit selve hebben de Burgers op de aencomste vande Portugesche vloote/ diverse ma-
len de hooge Regeringe booz-gedragen/ maer alsoo ghenoechsaem seiden/ haer aen des
vpanders vloote niet gelegen was/ booz dien oordeelden haer geen hinder konde doen/ te
meer/om dat daer niet langh ten anchor konde blijven leggen/ maer nootsakelijck met-
ten eersten weder soude moeten vertrecken/ so naer de Bahia/ als andere Plaetsen/om
hare ladinge van Supcher ende anders in te nemen/ hebben dese ende andere remon-
strantien vande gemelte Burgerpe weynigh ofte niet in achtjinge genomen.

5.
Het Recif insonderheyt aen de Zee-kant/ nu ontrent de vloote Taren gantsch open/
sander met eenige Walisaden als booz desen besloten/ oock drie Wateren gantsch ver-
ballen

ballen/ zijn de selve inder haest door de Burgerpe weder op ghemaecht / ende het Recif
den die hand met Polissaden so veel doemijck in defenije gebracht.

6.

De Commandeurs bande Forten de Vijf-hoeck, Esfogados, Alena, de Sulynus, Goch
ende die van 't Fort de Bruyn, hebben weder van haer in 't particulier niet gemangueert
de nootsakelijcke reparatie ende andere noodwendigheden den President Schonenburgh,
Haecx ende Schop door te dragen/ met ernstich verfoech/ dat haer remonstrantie mochte
worden geapprobeert/ ende op 't spoedichste in 't werck ghestelt / door vast ende secker
houdende/ den vbraut tot geen ander eynde daer geschonen was/ dan by tijde ende ghe-
genthepdt pets extraordinaire tegen ons te lande by der handt te nemen / maer wijsende
met sportelijcke bejegeninge af- geset/ seggende : Eensteels datter geen geldt in Cassa was,
om eenige reparatie aende Forten, ofte yets diergelijcx te konnen betalen, ten anderen, dat
dese Vloot ons geen hinder doen konde, maer nootsakelijck binnen weynich dagen weder
soude moeten vutrecken, over sulcx niemandt over dit doen van den vyand hem in 't minste
behoefde te bekommeren.

7.

De gemelte Commandeurs hebben meermals op diverse tijden 't selve ghetemom-
strect/ daer sulcx behoorde gedaen/ insonderheyt den Obersten Luytenant Claes, Com-
manderende in 't Fort den Vijf-hoeck, den Wapoor ten Bergen, commanderende in het
Fort Alena, ende den Commandeur de Maeyer op 't Fort de Sulynus.

8.

Den Obersten Luytenant Claes diverse malen de nootsakelijcke reparatie van zijn
Fort door-gebragen hebbende/ ende doorgaens door den President te gemoet ghebrachte/
dat geen gelt in Cassa waer/ om pets te konnen betalen/ het waer dan waer door het noch
mochte wesen/ heeft hy Claes ander mael verfoecht/ dat de Heeren selfs eens geliefden in 't
Fort te comen/ ende sien wat noodich diende gedaen ende geholpen te zijn / waer op tot
antwoort luytcegh/ dat sy Heeren nu wat anders hadden te doen/ dan inde Forten te gaen:
Maet welcke redenken/ sonder eenig doyder troost/ hy Claes door dien tijt moest haen gaen.

9.

Niet tegenstaende eenen Huybrecht Brest, Directeur ober eenige Crupfers/ aldaer op
de Cassa/ inde Vergaderinge bande Hooge Regeringhe zijnde/ door Schonenburgh ende
Haecx de schaerf heyde van de Cassa door-gebracht zijnde/ hy Brest, die noch mercke-
lijcke somme van penningen door reekeninge van zijn Meesters/ ober diverse vercofte
prijs-goederen upt de Cassa hebben moest/ op 't hoochste verhoondert / sloech door/ dat
men de reekeninge banden Omsfanger Jacob Alrichs behoorde te visiteren/ ende behoor-
lich door die geene hun dies verstaende/ op te nemen ; op datmen pertinent mochte we-
ten/ waer die dize sommen gonts/ ofte diemael hondert dupsent guldens/ die sekerlyc wey-
nich tijde hertwaer is ober vercofte Supcheren ende andere Waren/ inde Cassa waer
gecomen/ nu dus onbetwacht (so geseght wiert) souden zijn geconsumeert : Daer by
voegende/ indien waer waerheydt behouden wiert/ geen penningen by de Cassa te zijn/
evenwel den moet niet gantsch verlozen te geben/ presentrende hy Brest so veel penning-
gen te furnieren/ als eenichsins by een soude konnen brenghen ; Alrichsaders ooch groot
partie Supcheren/ die hy door reekeninge van zijn Meesters noch hadde slaen/ dat de
Heeren die mochten acnassen ende vercoopen / ende de penningen daer dan door 't ghe-
meene besle gebruikken : Mits dat sy Heeren eenige van des Compagnie effecten daer
vozen aen hem Brest souden verbiiden / om/ wannec den Wpandt gerescreet ofte ghe-
slagen soude zijn/ daer upt zijn Meesters contentement te mogen doen / considerende
wanneer den Wpandt alrester woort (dat Godt verhoede) dan doch alles verhoen
soude zijn.

Ende so dit selve niet sufficient of genoech behouden wert/ datmen dan een outwaegh aende Gemeente befoozde te doen/ die niet sullen manquieren weder naer zijn vermoghens te contribueren/ waer by haer eenichsing doelnijck is/ ende dat de Heer en Hoogen Raden haer by mogen verseecken/ byders tijes gelegenheyt/ meerder contenten upt de Gemeente sullen vinden/ als haer C. C. wel souden gesouwen.

Ende datmen insonder heyt trachte te behouden/ dat de Soldaten/ diennen boozlangh/ ende noch dagelijks boozt eenichsing ghenissen/ want te zijn oer haer langhe jaren gedaene dienst/ daer dan noch geen apparcntie van verlossinge te genoech konnen sien/ veel min waer hunne betalinge/ d'een of d'ander tijdt t'huys comende/ sullen vinden/ contentment worde gedaen/ dat oordele (ander verbeteringe) siet geboecklich dooz beke middel can geschieden/ want de Heeren mekens de Heer Luytmaent Generael en eenighe Hoofst-Officieren meer/ de Soldaten in haere jaeren gingen besoecken/ en haer niet soo veel inwijnlicheit boozden te genoech glegen/ als intmens doelnijck/ en haer magen wat de oeffeninge onder haer was van anwesen/ presentende haer niet een linnse Clederden/ weder een maent gage/ niet t'gen haer noch meer noodich mocht sijn/ ende doelnijck haer te laeten toecomen/ ende datmen noch tot meerder verseecktinghe/ alle des Compagnie en der Burgerpe haer Effecten verbinden/ ende ten onder-pande aende Soldaten vast stellen/ tot betalinge van haer te goet heblende waent-geiden/ en haer beloben datse binnen copen tijdt/ dooz haer Ho. Ho. sullen worden verlost/ op dese redenen antwoorde Schonenburgh, in passant tusschen beiden alken/ seggende: schoon genomen door t'beloven van verlossinge der Soldaten, de selve tot volcomen veruoeginge ende contentment wierde gebracht, echter geen Apparcntie van verlossinge te ge moet sien- de, soude alle dit selve maer dienen, tot enckel uytsel ende verlange van tijt, en t'Landt aldan doch evenwel aende Vyandt moeten over-gegeven weiden; willende daer mede te verstaen geben/ (so veel ich haer upt sien can) dat het beter waer/ hoe eer/ hoe liever/ sonder eenige Soldaten ofse permand anders/ dooz t'bel beloben/ langer op te houden/ t'Landt in handen hande Opande oer te geben/ ende op de bozde propositie/ gaben sy heyt de Hooge Raden boozt antwoort/ datter wel kleevinge inde Magastijnen waer/ maer tot het gels geen raet wisten/ ende om de Soldaten in haer jaeren te gaert besoecken/ om haer Couragieus ende wel genoech te maken/ dat sulchs wel dooz andere conde werden gheboen/ Schop sustinerde datmen de Soldaten soo veel niet te wille befoozde te sijn/ soo dat op dese boozstellinge niet is geboelch/ tot verwonderinge van veel.

Den Ontfanger Jacob Alrichs, booz Schonenburgh gheboecht/ of eenige swaricheyt machte/ om sijn reeckeninge te doen/ septe neen/ so is hem doen aen gesegt/ t' selve met ten eersten te moeten in t'werck stellen/ om eenige misnoegende humeuren de mond te stoppen/ maer is echter niet op geboelch/ noch pets in gedaen/ maer dencke Haecx sulcx heeft weten booz te comen/ op dat niet naecht en bloot aenden dach soude comen/ waer ende by wien de meeste penningen upt de Cassa gelicht zijn/ alsoo sy Haecx booz-gaens de princepsaeste en wel de meeste penningen genoten heeft/ jaer tot jaer laetste dat in Brasil sijn getoest/ heeft by den Ontfanger Alrichs niet ongemolesteert gelaten/ daer by Alrichs goede redenen han geben han.

Den 26. volgende krijgen d'onse van den Opande gebangen een Soldaet/ waer upt veel hontschap/ ende de ghelegentheyt van des Opandes machte ende voornemen ver- souden/ onder anderen, dat den Opande booz hadde metten eersten ons te Lande aen te tasten;

taften : doen foude men immers seggen / datse Heeren hadden behooren wt haer eegen te sien / ende op alle s'best ende vrede b'jzede te stellen / ander wijs niet alles in de winter te klagen ende niet geacht.

14.

Den Maer van Bergen de nootsakeelijche reparatie van sijn Fort wt schepde maelen de Dieren vooz- gedragen hebbende / ende goetacht enlijche te sijn sijn bekennt de jagen mas / heeft daerom niet op-gehouden / tot dat eyntelijch op den 17 Januarij / doen den Wyndt alreest meester van 't Fort inde Sulvius was / gheschiedt niet meerder Wyndt / dat de Maer en anders / want de Maerom al sijn haer schijnden / den Maerom langer af te setten / sonder in sijn verzoek niet te oeffenen.

15.

Den Capiteyn de Maeyer commandant ende 't Fort inde Sulvius niet toepragereden hebbende van klagen / doerde dagelijck hoe langer hoe meer / dat sijn Fort aende Land- zijde beyde de Ponten was diende vers waert / alsoo geen gref pfer soude hemmen tegen- staen / ende dat niet meerder Wyndt ende storme mochte worden versten / noch eenige leetighe Water- toren / om deselbe rijdelijck niet dars water te vullen / op dat / of den Wyndt hem onbetreft quam bespringen / ende sijn water / dat een weynigh bukten het Fort moede werden gheant / want of te sijn den hem daerom niet verlegde soude vinden / sijn d'by boogmans schampere ende sportelijck antwoort : eyntelijch van Hendrick Haer gebraght zijnde / of hy vervaect was / so ja, sy souden een ander Commandeur in sijn plaetse stellen / daer op beugende / Ghy komt ons dagelijck aende ooren tellen ende rammelen , als of by ons geen sorge meer waerde godragen , als het ons goet dunckt / so sullen daer in voor- sien , de Wacht is ons bevolen . Waer op hy Mayer antwoorde : Mijn Heeren , het komt my toe , ende ben schuldich by dese gelegentheydt , insonderheyt U E. bekennt te maken , wat aen het Fort manqueert , ende wat meerder hoogh- nodigh achte van doen te hebben , tot defensie van 't selve , indien ick sulcx niet dede , ende den Vyand , die men dagelijck voor oogen liet , my quam aen te tasten , ende eenige schade ofte afronte daer door quam te lij- den , soude ick niet met recht daer over strafbaer zijn ? Waer op hy Commandeur afscheyt nam / sonder dat nochmans in haren ofte anders wijsde gheschiedt.

16.

De Commandeurs vande Forten / weder in 't particulier / hebben in 't remonstreren aende Hooge Regeringe van hunne nootsakeelijchheit / soo schrijfelijck als by monde / noch niet manqueert / 't selve aen haer Opper- hooft den Lieutenant Generael Schop van gelijcken te doen / dat sy Hooge Raden soo qualijck hebben genomen / datse sodanige Commandeurs wel scherpelijck hebben aen- gesehepen ende verboden / in toecomende haer daer van souden hebben te wachten / ende niemant anders daer in als haer hebben te kennen / daer breke haer over verwonderde / eben of men hem Schop hield vooz sijn oft of hem niet noodich achte daer langer te wesen / willende sy Hooge Raden alles alleen naer hunne eegen fantasie guberneren / dat by dese gelegentheydt grootelijck achte te strecken tot defensie van Schop , om dat hier by Maer genoegh blijkt / hem in beke niet hebben gekent / maer wel ten verken soeken te blind- haken / echter nu niet laten alle haer buyligheyt op de mou van Schop te doen.

17.

Deele Burgers hebben aen haer kant oock niet ghemangueert / diverse repen Scho- nenburgh ende Haerx , op de achtomste vande Portugesche Vloet / te remonstreren ende vooz te dragen / dat de Gemeente gantsch nodich achten / ende verzoeken / dat den Colo- nel Houijn op 't spoedichste wt Paryba , met alle de macht van Soldaren / Brasilians ende Regers / die Rio Grande , Paryba ende Tamarica , erelijcksonde misse / hertwaert aen mochte werden ontboden / die metten anderen ontrent 1300 a 1400 Man by een sou-

ken hebben gebacht / dat gemelte plaatsen door de Burgerpe in behooflijke besettinge
conde zijn gelaten / alles ten eynde ons in volcomen defensie / tegen des Wyants toecom-
stemochte binden / en de noot saetelijche reparatie aende Forten / ontrent het Recif des
te eerder mochte werden gedaen / oock de mistoeginge onder de Soldaten soo veel moge-
lijch begh te nemen / waer toe het uyt repstien aen peder Soldaet / een maent gagie / vele
soudt helpen / zijn mede woortfagen gedaen in maniere als boozen / om penningen te win-
den uyt de gemeente.

18.

De mistoegingen onder de Soldaten zijn niet ontfien door de ontfuorlijche ende
schandelijche bejegeninge / haer dagelijck door de Hooge Regeringe toe gebacht / als wel
oer haere lange Jaren ghebacte dienften / hoe wel daer van noch geen verlossinghe te
gmaet couden sien.

19.

Ingelijcken dat alle de Cruysers / so groot als cleen / bestaende in negen Fregatten en
aen Barquent / alle wel gemact / so met Soldaten / als Matrosen / in Zee sijnde / op het
spoedijche mochten werden op ontfoden / om daer mede des Wyants kleen vaer-
tuych / so wel doemijck uytter Zee te helpen / die doch niet anders door hadde / dan onse Barquent
hergaen ende wederkeren niet Tamarica, Paryba, en elders / te verhinderen / waer in
gemachte Huybrechts Brek / groote diligentie ende verhooren door-gevent heeft / onder an-
ders den Schierontingh ende Haeca verfocht / dat het Schip den Arcant leggende geladen
inde Haven met paripe Supcker en Passien-Hout / inder haef weder mochte werden
ontfoden / presenterde hy Brest selfs met dit Schip / neffens een van zijn Barquent
daer mede in Zee teguen / om de door's Fregatten ende Barquent / so veel mogelijck op
t spoedijcks op te soeken / ende hy een inde Haven van t Recif, ofte elders te brengen /
zijn mede door Bern Brest slagen gedaen / om Brandt-Schepen toe te maken / waer
te wees eenige personen waren / die haeren dienst presenterde / om sodanige Brandts
te goubetieren / ende den doer van des Wyants Schepen te brengen.

20.

Haer alle de besetters ontfanten boerden door- gaens hy maniert van spreken een Ap-
pel inde handt gegeven / om mede te spelen / al sacchende niet op-gezonchte woorden af-
geft / daer hy voegende / dat de Cassa geen eijr doordure ontfoden conde sijden / en dat
de waecht haer behoten was / oer suick op alles goet regard soude nemen / echter bedanc-
kende de gemeente / oer de goede door-sorge / die haer hadde gelieft by dees tijds ge-
geueft op haer te nemen.

21.

Ende ont de gemeente noch meerder contentment te geben / dat doch geen bedentli-
cken pers brengen by haer soude werden op-genomen / hebben Schouenburgh ende Haack
op den 29. December geconcer dat uyt peder Collegie soude werden ghemineert
een persoon / om dagelijck neffens haer ter vergaderinghe te compareren / om haer te
bieden van abbs / ende zijn doen so uyt het Collegie der Raden van Justitie / Recker-
Canier / Schepenen van Marins-Stadt, ende uyt den Burgerlijcken Chijch- Raet /
peder een persoon haer saeghemineert / welcke personen afdoen de Heeren Hooghe
Radon by geseijste bekenne gemaect zijn.

22.

Overtoel zijn die seide goudwuerde persoon / boorde eerste maal / niet eerder ter ver-
gaderinge vande Hooge Regeringe ontfoden / of des Wyants Bloote, hadde ontrent
de 27. dagen op de tussse ten minster gheslegien / ende de secke so verre ten verderf ge-
bacht / dat het spit met in de ontfde gewandt lag.

Der

Den Wpandt ontrent de hier loopende weechen/ aldus op de reede ten ancker gelogen/ sonder pels op ons te Water of te Lande geantwoert/ alkenijck met haere Bartoquim een hand'ouse/ geladen met parrijs Bagassien-Woudt/genomen/ ende boogts de passagie door- gacns / soodanich beset gehouden / dat het weeplich hiern daertuych dat noch by ons hadde/ niet sonder groot peryckel van genomen te worden/ naer Tamarica, Paryba ofte elders conde passeren/ hebben ooch niet geantwoert inmiddelst/ t'een tot hant deffern was dienende/ wel klaer ende weechich te maken/ daer by ter contrarie niet had den gebaen / dan alkenijck het Recif met eenige Batsaden ende Lee- hant af- gheft ende twee klere Waterpen ghemaccht / ooch op Ambony Vaesende wechich- want met lust- werck versien / maer aen de Forzen / daer noch eens het principaelste aen gelogen was/ niet met alle gebaen/ hoe wel de Commandeurs vande selve/ niet in geveche geboden zijn/ humme noot- wenpicheden te remonstreren/ daer het behoorden.

Alle dese wechboudige klachten ende ver soecken der Commandeurs / hebben so wel niet kunnen te wege brengen / dat hy Schonenburgh neffens een ofte meer/ die't hem geliefde/ eens de woesten heeft willen nemen/ om de Forzen te visiteren/ ende de Soldaten goeden moet te geben/ met minnelijcke couragieuse woorden aen te spreken: doch weder moet sich hier ober so seer niet verwonderen/ also noch dize a hier Forzen ontrent het Recif (zijnde hy Schonenburgh so langh daer te Lande geboest) noot besichtich ofte gevisiteert heeft.

Inmiddelst tijdt den Wpandt dus met syn Wloste boog't Recif ten ancker legende/ bequamen zijnde dat tijdinghe / dat alles op Tamarica, Paryba ende Rio Grande noch wel stondt/ ende dat de Batsaden wel gemoet ende goede couragie hadden.

Het soude de Officieren ende Soldaten een groot contentement hebben ghegeven/ indien Schonenburgh, Haecx ende Schop de Forzen ende de quartieren somtijts hadden gevisiteert / ooch pers extrardinaire van Wandenwijn (daerde Bagassien- wyl van waeren versien) ende Soldaten ende Matrosen ober het gestadich by daegh ende nacht waken hadden laten vercomen / een minnelijck couragieus woort daer te voegende/ 't is niet te weten wat sulx soude hebben veroorsaecht/ in plaets van hare bagelijcke byemde ongehoorde bejegeningen.

Schonenburgh, Michiel van Goch ende Haecx hebben wel expresselijck alle de Officieren van weder Compagnie verboden / geen Requesten te reekenen van gesonde/ siecke ofte gebrekelijcke Soldaten/ bis ten heyle ofte halve Maende gagie ver soeken/ ofte een Weinsid/ ofte lange klachten/ om haer nachte lichaem te deken/ dat nochtans ghemeynlych inde Bagassien overbloedich gheuegh was: ebenwel de Officieren dicmael vande Soldaten niet ongesuecht/ ende door't bydenelijck ver soek qualijck hebben kunnen weegren humme Requesten te reekenen/ wel wetende hare necessiteet/ als mede die lange Jaren daer te Lande in dienst vande Compagnie waren geweest/ ende ver soeken ontflagen te zijn/ ont naer't Vaderland te wogen ver trecken/ syn sodanighe Requesten niet schandaleuse merck- reekenen geapostilleert/ den eenen niet een Woud- loper / daer mede te verstaen gebende / dat het noch geen tijdt was sulx te ver soeken: den anderen niet een Wip/ ofte Wouten Ezel/ te hemmen gebende/ (so sulx niet wierde ver socht) daturen de Supplianten daer mede soude straffen/ waer door deels upt must ontsijp tot den Wpand ober- gelopen zijn/ verstaende alle daer te goet hebende Maend- gesden/ om van daer met de Portugesche Schepen naer Portugael/ ende so woort in dese Landen te getalien.

Zijn verſchepde maſen ſodanige Portugeeſche Schepen aldaer op de Kinſte dooꝝ onſe
 ſtrupſers bezetmeestert ende op-gehaecht/ende ſodanige Soldaten ſonder eenige genade
 op 't Recif aende galje opgehangen.

't Is geſchiet den 12 Januarij/ dat een generale monſteringe/ ſoo op 't Recif, als in
 alle de omleggende Forten wierde gedaen/ de Perſonen geordneert om ſodanige mon-
 ſteringe te doen/aen Schonenburgh en Haecx over-leerden haer Monſter-rolle/ doende
 niet eenen rapport van haer wederbaren/ remonſtreerden op 't erſtlich ende inſtante-
 lich verſoek van de Officieren ende Soldaten/ hoe meest alle deſelve ſoo naecht ende
 bloot waern bekleet/ dat deſe haer ſchamelheyt qualijck konden bedecken/ verſochten
 verhalben dat de Soldaten op reechteninge van hare te goet hebbende Bagie/ een linne
 ſleect/ Hembd ende Couſen/ met een Caſſack/ tot bedeckinge van haer naechte lichaem
 mochten beromen. Schonenburgh ende Haecx gaden tot antwoordt/ datſe wel wiſten
 de Soldaten naecht ende bloot waren/ maer dat het te veel ende te koſtelijck dooꝝ de
 Compagnie ſoude zijn/ oock noch geen tijdt waer/ om yets van kledinge aen de Sol-
 daten upt te reucken: Gebe een peder te bedencken/ hoe ofte waer ontrent haer gemeebe-
 ren moſten zijn gelogert/ op ſodanich noodwendich verſoek ſulcken antwoort te geben/
 daernien nochtrans den Wyandt dagelijck dooꝝ ooghen ſaght/ ende alle uren ſtonden te
 verwachten met haer te moſten ſchermautſeren.

Deſe ende meer andere dier- gelijcke beſegeninge/ heeft de Soldaten gedwongen ende
 gepart npt te roepen: Ghy Schonenburgh, ende Haecx zijt Schelmen en Land- Verraders,
 ende ghy Schop, maer een onverſtandich menſch, die ſijn ſaecten niet en verſtaet, noch het
 recht van ſijn Officieren en Soldaten mainſteert, maer door- gaens met harde onbehoor-
 lijcke ſchelt-woorden haer tegen gaet, en dat hy Schop hem meest liet vervoert van Haecx,

Den 20. Januarij verſten Schonenburgh ende Haecx niet langer ſarderen/ aen de
 Soldaten upt te geben/ Linne klederen en anders/ en bonden in haer Magaſijnen meer
 dan eens ſoo veel/ als daer toe van noode hadden/ dat doen niet- ſonder ſchampere ende
 ſpottelijcke redenen/ by de Soldaten ontfangen wiert/ ſeggende: Sy hebben 't ons over
 acht dagen verleden geweygert, ende geven 't ons nu onverſocht, ende meerder als oyt heb-
 ben begeert, dat moet yets beduyden, dan mogen dencken, dat dit de laetſte betalinge weſen
 ſal, voor onſe lange laren gedane dienſten, daer by voegende, datſe niet anders conden oor-
 deelen, of de Heeren Hooge Raden hadden wat vreemts met Braſil voor, om datſe beyde de
 Forten Sulynus ende Alena, niet beter hadden willen voor-ſien, waer door ſo ſchandich in
 handen vande Vyandt vervallen waren.

Hebben hier bozen articul. 9. verhaelt/ dat ſoo haest de Portugeeſe bloote op de reede
 ten ancker quam/ Schonenburgh, ende Haecx ſeyden/ geen Geld in Caſſa was/ om yets
 te connen betalen/ 't ſp dan waer dooꝝ het oock mochte weſen/ maer wanneemmen den
 Onſanger Iacob Achichs hier ober nau examineerde/ men ſoude wel haest bevinden/
 dat hy Haecx inſonderheyt rijckelijck ſijn portie/ van tijt tot tijt/ upt de Caſſa genoten
 heeft/ 't geen noch gebleecken is kortſ dooꝝ 't over-geven van Braſil. dat hy Haecx nerc-
 telijcke ſomme van permiſſien gegeven heeft/ aen meer gemelten Huybrecht Breſt, die de
 Wiſſel-Bezien heeft gepaſſert/ ſo dat niet yempr was/ doen geſeght wiert, de Caſſa
 leedich te zijn ſonder Geld.

Wat merkelycke somme van penningen hy Haecx meerder daer te boozen heeft ge-
remitteert / wat en hoe veel Compagnien Peger's hemelycken zijn vercoft / daer hy
Haecx de penningen van genooten heeft als mede / wat onder-handelinge/ ende handel-
fouferte/ hy Haecx wel gehouden heeft / met den Commissaris bande Vibres Francoys
Sweers, insonderheyt in verscheyden tijden met partye Moscobis Specht en andere met/
wanneer eenige goederen van particuliere Coop-luden booz recheeninge bande Com-
pagnie soude werden gecoft / ende dier-gelycke / lian niemant dan alles beter redenen
geven / dan eenen Abraham Couhijn Joode Makelaer / om dat alle dese sielsterije booz
hem gedaen ende verhandelt zijn.

Met heeft mede wel gheblecken / ten tijde bande eerste slaghe aen de Gararapas , in den
Jare 1647. wanneer onse Soldaten te velde souden gaen / datse versochten peder een
maend gagie / alsoo de gelden daer toe booz haer Ho: Mog: expresselijck waren gesonden/
men heeft het ebenwel dies niet tegenslaende de Soldaten onthouden / met beloften wan-
neer de slaghe tegen den Wyandt soude zijn gedaen / dat peder dan een maendt gagie sou-
de ghenieten / ende de Officieren wierden pederen maendt gagie gegeven / doch niet son-
der groote murmuratie ende tegen-sprecken van vele Officieren / die sicker hadden
gesien / dat men 't de Soldaten hadde gegeven / ende haer onthouden / op dat booz de
Wyandt comende / de Soldaten des te Couragieuser souden bechten : Waer sy Hooge
Raden wisten die recheeninge wel anders te maken / dat in 't aen-treffen bande Wyandt
bele Soldaten haer af-recheeninge souden krijgen / die sy dan niet souden hebben te beta-
len / welcke penningen bequameelijck onder haer lionden werden verdeelt / waer op ghe-
volght is / dat onse Soldaten booz den Wyandt comende / riepen : Laeste nu vechten die
geldt ontfangen heeft. Waer booz niet alleen meest alle de brabe Officieren dood bleben/
maer wy den gantschen Slaghe wel schandelijck verlozen / daer wy ter contrarie de
Soldaten peder een maendt gagie ghegeven hebbende / naer menschelijck vordeel den
Wyandt eenemaal souden hebben geslagen / ende daer booz weder volcomen Meester
van ons verlozen Brasil zijn geworden / tot merkelijck pijn ende behoudnisse van de
booz-treffelijcke Geoeuropeerde West-Indische Compagnie / ende dupfenden van Ju-
gesetenen deser Landen.

Indien den President Wouter van Schonenburgh sodanigen persoon inder daed waer
getweeft / als hy op zijn vertreck upt dese Landen / ende op zijn aen-comste in Brasil booz
gehouden wierdt / van Goch noch Haecx souden met hem soo niet hebben gespeelt / noch
de saken so eenemaal in verloop niet zijn ghebracht / als nu wel jammerlijck ons be-
hinden / daer elacs dupfenden van Weduwen en Weesen / ende andere gheinteresserden /
dagelijck ober suchten en klagen / maer dien Oude Man liet hem verleyden als een
kind / ende maechten hem wijs wat sy begeerden.

Hier hozen Art. 2. is verhaelt / wanneer de Portugesche vloot op de Aecde booz 't
Recifen anchor quam / zijnde den 21 Decemb. 1653. heeft den Wyandt tusschen den
14. en 15 Januarij 1654. 's nachts / een maniere van Waterpe gemaeckt / ontrent drie
vierde-part van een Musquet-schoot / aende Landt-zijde buyten siet Fort inde Sulynus,
daer Commandeur op was Capiteyn de Mayer, ende op de selve Waterpe gestelt eenige
swaere Schans-hozven / ende tusschen die hozven vier metalen Stucken / boozts Loop-
graben gemaeckt aen de Noord-zijde / streckende naer de Riebt / met welcke Stucken
den Wyandt dien aenstaende morgen / ende volgende dagh / als mede uyt de Loopgraben
met Musquetten dapper op 't selve Fort vuert gaben : Dit maechen van de Waterpe
stellen

Weten van de Schans-hoopen ende Stricken/ heeft den Wpandte so stillekens weten te klaren/ dat die van 't Fort in 't minste geen kennisse daer van vernomen hebben.

37.

De Commandeur de Mayer hem dus bindende van den Wpandte beset ende beschoten/ send smoggens vooegh zijn Schijlder aen Schonenburgh, Haecx ende Schop, om wederom Amontie/ Wibzes / oock een vooch Wijn vooz de ghequertste / die hy inochte leggen/ ende water om te dinsten/ also in 't Fort gantsch niet in voozraet hadden/ ende den Wpandte zijn water- plaetse reets hadde afgesneden/ zijnde 't selve hy Mayer vooz desen aende Heeren heeft versocht/ also sagge hadde vooz 't geen hem nu was overgemen/ so hier voozen Art. 15. verhaelt is: Echter houdt hem met zijn volck mannelijck ende couragieus/ schietende met Canon/ ende schermschietende dapper weder op den Wpandte aen; Maer wat was 't / water manqueert haer alder eerst: Indien men dien dagh/ woefende den 15. zijn best hadde gedaen/ sonder sonder twijffel secours van alles daer binnen hebben gebzacht / also eenighe personen tot 2. a 3. mael in ende wylt die Fort gegaen zijn.

38.

't Is waer datmen eenich kruyt ende peys anders meer getracht heeft daer binnen te brengen/ maer in plaets dat sulcx moste zijn ghedaen vooz hoecke stercke Wanden/ also alles op 't hoofte moste zijn gebzagen/ neemt men daer soe een partje kinderen/ Meergens ende Meerginne/ die so haest sp ober de Riebijer ontrent het Fort quamen/ ende den Wpandte op haer begon te schieten/ datelijck alles wegh smeten/ ende wederom lipen/ sonder dat die dagh peys voozders wierde ghebaen ofte hy der hande ghenomen/ om de belegerden in 't minste te assisteren/ dat nochtans wel konde zijn gedaen / maer het schein dat dit doen van den Wpandte de Heeren haer seer wepnich ofte niet aentrocken.

39.

Den 15. volgende smogghens vooegh/ wilden de Deeten een pont met water / Amontie/ Wibzes/ ende anders meer/ binnen 't Fort hebben gebzacht/ maer bonden dat die van 't Fort haer dien voozleden nacht aen den Wpandte hadden moeten ober geden/ ende dat insonderheyt vooz gebzacht van water/ want de herten van de Soldaten vooz 't ghesladdich schermschieten soo seer waren voozbooght / datse nauwijck meer konden staen: Indien 't de Heeren hadde gheliefte / op de instantelijcke versoeken vanden Commandeur de Maeyer, hier voozen Art. 15. geypreffert/ 't Fort van eenige nootwendigheden te versien/ den Wpandte hadde noyt meester daer afgeworden/ want onder de Officieren ende Soldaten geen couragie manqueerden/ ten anderen/ dat den Wpandte geen tweemaal 24 uren langer daer vooz soude zijn gebleven/ maer sonden weder op hebben gebzoken/ sonder naer eenige van onse Forten meer eens van te sien: want of schoon den Wpandte dit Fort dus aentasten/ so was 't denwel hy haer de minste gedachte van 't selve te veroveren/ niet anders denkende/ of hy hadden alle onse plaetsen/ ten tyde hare Wloer op de rede ten anchor lagh/ van alles wel geyprobandeert.

40.

Den Wpandte Francisco Baretto, Meester del Campo Generael, ten dienste van den Coninch van Portugael / nu volcome kennisse van alle de gelegthheyt onser Forten ende Plaetsen vercomen hebbende/ hoe dese toe waken gestelt/ ende hier naer bebozen versien/ dat oock wepnich behooren woueden aen- gewent/ om die te manlicieren/ noemt een vleuwe- couragie/ ende schiept grooter moed/ hoopen den tijdt nu gebozen te zijn/ om hem niet alleen meester te maechen van 't Recif, met de omleggende Forten van dien/ maer oock van alle de bukten- plaetsen/ als Paryba, Tamarica, Rio Grande, ende andere plaetsen meer/ die hy ons noch waren gepofft dert.

Den 17. volgende smogghens broegh bonden den Wyandt van gheleijcken Schans-
koppen te hebben gestelt dichte vooz 't Fort Alena, ende daer by drie metale Schuten/
ende weder-zijds met Loop-graben/ in dit Fort commandeerde den Magos ten
Bergen, hier wierdt in't eerst weder-zijds dapper op malinander geschoten/ ende ont-
den de Soldaten groote couragie/maer veel van onse assupten waren sodanich geselt/
dat wanneer twee a drie schoten mede waren gedaen/deselve aen stucken van den ande-
ren vielen. By dees tijts gelegentheyt wiste Haecx den ouden Man Schonenburgh so
verre te diverteren/ende te doen geloof geben/dat gantsch nobich waer te treden tot de
minagie ontrent de Ransoenen van Wijzes/om deselve wat te verminderen/niet tegen
staende de Magasijnen van alles overbloedich vol op waren ver sien.

De Commissaris vande Artillerie van Stricht heeft niet gemanqueert de ontfackten
ende onbequaemheyt van veel Assupten de hooch siegeringe bekend te maken/die de-
selve ten aensien vande menagie/ niet hebben begeeren te laten repareren/ ofte daer 't
nobich waer/nieuwe inde plaats doen brengen.

Desen galm byn verminderinge inde Ransoenen gaf sodanige alteratie ende versa-
gentheyt onder de Soldaten/insonderheyt onder die in 't Fort Alena, also ter contrarie
vermeerderinge hadden verwachte/ ten aensien sy den Wyandt vooz hare poorten had-
den/ende nacht en dagh met deselve mosten schermutselen/ebentwel Haecx om zijn vooz
geben goet te maken/dat gantsch nobich waer tot de verminderinghe inde Ransoenen
te treden/stropde upt/ datter op 't hooghste niet meer als vooz twee maenden Wijzes
inde Magasijnen was/ waer op dadelich bevoelen wierdt/ meerder als vooz tijn
Maenden van alles noch bebonden soude worden.

Op desen dagh zijnde den 17. smogghens broegh worde alles upt het Fort Goch ghe-
nomen/waarmen mede nemen konde/ende vooz inde Wyandt gesteken en verlaten/doch
den Wyandt sulcx siende/liet hem dadelich daer binnen binden/blusschende den Wyandt.
Dit Fort was gemaecht alleenlych tot bezijdinge vande Post/ende vooz 't upt-lopen
ende incomen onser Schepen/dat nu vooz 't verlaten van dit Fort sodanich gestelt was/
dat geen Schepen in ofte upt conde comen/ofte hadden te verwachten waer vooz de
piecken van 's Wyandes Canon te moeten passeren.

Weder een conde hem niet genoeg verwonderen/waerom de Meeren dat schoone Fort
Voo verlieten/sonder nochtans eenich Wyandt daer vozen gesien ofte vernomen te heb-
ben/stellende het in ende upt-lopen van onse Schepen/ende het anchor leggen van dien/
inde Post gantsch onvry: 't Is waer/herlagh wat veer van 't Fort de Bruyn, ebentwel
konde den Wyandt tusschen beyden geen afsnijdinge maken/ende dat ten aensien vande
finalle ende leege strandt/daer by springh-getpe het water op veel plaatsen over spoel-
spoelden/als mede om de steene Redupt/ die noch tusschen beyde de Forten lagh/doch
men seggh/ darden Luptenant Generael Schop hier vooz tot een bereytinghe van den
Wyandt soude hebben ghenoten negentich duysent guldens: Zeecker Engels-man/
genaemt Pots Barbier/die lange Jaren daer te Lande by de Portugesen heeft gelooont/
verklaert aldaer sulcx waerachtich te zijn/gebende redden van wetenschap/ende dat hy
sels heeft gesien/sodanige somme van penningen ten hynse van Schop gebracht te zijn:
Ende also Schop over dese woorden hem seer ontfelden/ heeft hy aen den Meester del
Campo Generael versocht/ dat Pots mochte woorden verboden/ sodanige redden niet
meer te gebruiken/ waer over Pots vooz den Meester del Campo in de ghevaenichste
ghevel

zichzelf zijnde/ het st daerom niet opgehouden / maar geperforceert op peder een/ die hem inde gebanchenisse quam besoecken / seggende: Ick sitte hier nu ghevangen, maer den Meester del Campo sal my oyet dese sake geen leet aen doen, alleenlijck om het welstaens wille sal my hier soo lange houden sitten, ter tijck ende wijse Schop sal veretrocken zijn, dat also inder daet is geschiet/ want veel van onse Partij/ die de laetste van daer zijn veretrocken/ hebben Poort weder als dopen in byghet gesten.

46.

Op desen dagh/ zijnde den 17 Januarij/ zijn de ghenomineerde Personen upt peder Collegie een/ die met de Hooge Regeringe dagelijck souden besoigneren/ om haer te dienen van Abbijs/ dooz Schonenburgh ende Haecx dooz de eerste repse versocht ter Vergaderinge te compareren/ niet tegenstaende al op den 29 Decembrij/ als breeder art. 20. verhaelt is/ daer toe waren genomineert/ zijnde 19 dagen verleden/ nu sp Hooge Raden het werck reets soo verre hadden in verloop gebracht/ dat het eene Poort aen den Opand overgegeven/ ende het Poort Akens waernigh aen rekerden/ noch geen macht van Soldaten vande Hoord/ ofte eenige Cruppers witter Zee ontboden / als sp hadden beloost te sullen doen/ daer nu eplaes te langh mede was gebeurt/ om sulcx by der hand te nemen/ noch eenige ordze gestelt over het stuck vande Finantie/ om penningen te binden / daer nochtans goede en bequame doozslagen toe waren gedaen / noch in 't minste pers strekende tot matutren van 't gemeen/ by der hand genomen hadden.

47.

Den 18 Januarij de Soldaten in't Poort Akens haer vindende van den Opand dapper omringelt ende beschoten/ nu merkeerden onder malcander seer/ hoe dat de Heeren 't Poort naer behozen niet hadden versien/ daer nochtans den tijdt haer niet heeft ghevangneert/ als mede om datse verstonden/ dat de Heeren de Ransdoenen van Vivres wilden verminderen, hoewel deselve inder daet sober genoegh waren, insonderbeyt 't ransdoen Speck, dat niet anders als Moscovisch speck was, soo slap ende weech, datmen 't by naer door een pijp konde suygen, gantsch onbequaem om te gebruycken, ende dat dit Speck door niemant anders als door Hendrick Haecx uyt het Vaderlandt wierde ontboden, ende in de Magasijnen gebracht, ende het beste Hollands Speck, dat door de Compagnie ghesonden was, wist men door den Commissaris Francoys Swyers sijn Soonen uyt de Magasijnen te lichten, naer de West-Indies te lenden, ende daer te vercoopen, daer hy Sweers zijn portie mede in herideerde. Dooz dese extremiteten hebben de belegerde Soldaten de Hooghe Regeringe grootelijck ghelastert/ over hare dagelijckse harde onsaetsenlijcke besegeningen/ die sp niet alleen de Soldaten/ maer selfs de Officieren aen deden/ begeerende haer lijf en de leven niet meer dooz haer in perijckel te stellen/ roepende ende scheldende/ datse maer een partye Schelmen en verraders waren, die niet anders soeken, dan het Landt in handen vanden Vyandt te leveren, met veel andere diergelijcke redenen meer. Waer op volghden/ datse onder malcander besloten/ ende vast stelden/ 't Poort op goede conditien aenden Opandt over te leveren/ hoewel den Opandt ten Bergen niet zijn Officieren op 't hooghste daer tegen waren/ haer biddende met geboutte handen en gebogen knien/ datse doch haer eer ende eed wilden betrachten/ ende haer dragen als eerlijcke en brave Soldaten behoorden te doen: Maer dit alles niet helpende/ hebben sp sabonds 't Poort op sechtere Conditien aenden Opandt overgegeven/ eenige Soldaten ende de Brasilianen die daer binnen waren/ begaden haer te water/ swoonmen over de Reebier/ ende quamten op't Recife, om datse haer op des Opandts woord niet doozten verlaten.

48.

Den 19 dito hebben Schonenburgh ende Haecx den Colonel Houtijn met veel Soldaten ende Brasilianen ontboden/ maer het was te laet haer geseyt/ sp wilden de put bempen/ doen 't half verdozoncken was/ datwijle dooz 't berlies van de twee voornemde

Forten de Sulynus ende Akenas niet mogelijck was met allen Daer-uyt op 't Recife
hoimen/vermits des Wyands Schepen ende Barquen by dagh en by nacht booz het
Recit of ende aen hielden/maer dit op-ontbieden moft al in 't begin zyn gedaen/ doch het
heeft de Heeren hooge Raden doen so niet gelieft.

49.

Den 20 dito's nachts is by Schoneburgh, Haecx ende Schop gheschiet/ alles
niet het Fort inde Effagados te nemen / waeren mede boeren konde / ende boozts inde
brand te steken ende te verlaeden/ also byt Fort by ons wel hande werden ghenuyt / booz
dien ontrent een cleen mijlgen van de Vijf-hoeck naer de Land- zijde gelegen was / ende
den Wyandt tusschen beyden een afsnijdinge conde maken/sonder dat wy haer sulcx con-
den beletten/waer booz wy dan alle dat schoone Volck / die daer hinnen waren/ quyt
hadden geweeft/ende onse macht soo veel te meer soude zyn versterckt.

50.

Den obersten Luytenant Claes Claessen van Amsterdam commanderende in 't Fort
den Vijf hoeck, groot misnoegen hebbende/ op sijne Soldaten/om dat/ soo hy booz gaf/
diverse vrezende discoursen van haer hadde gehoort/ vrees hebbende / datse hem handen
ende voeten souden binden/ 't Fort ende Wyandt ober-geben/ ende hem Claes mede so
gebonden/ in haer handen leeren/ ende wel horende geen quartier by den Wyandt sou-
de binden/versocht verhaalen aen Schoneburgh, Haecx ende Schop, dat het Commande
ober het meer-gemeite Fort een ander Officier/ mochte werden op-gebragen/ ende dat
hy Claes daer af mochte werden verlost/ dat hem booz de eerste maal worde af-geflaghen/
ende hem gerecommandeert soo veel mogelijck/alle onlusten ende misnoeginge onder sijn
Soldaten wegh te nemen/ Zoo heeft hy gemelte Claes alle sijn Soldaten/ soo wel doen
als d'ander/ een nieuwen eer af-gewonnen/ daer hy alle seer wel in te breyden waeren/ seg-
gende/dat hy d'oversto Claes geen quade vermoeden, ofte eenich misvertrouwen op haer wil-
de nemen, datse als allen genegen en gereolueert waren, niet hem te willen loven en stercken.

51.

Niet tegenslaende alle de Soldaten gemelte Claes by eede ende hant-tastinge hadden
geswooren alle getrouwscheit ende gehoorsameheyt/ versoecht evenwel sijn verlossinge
dat hem booz Schoneburgh Haecx ende Schop wierde toe-gestaen/ en dat sonder adlijck
hande geadjungeerde/ waer ober de barge he haer seer vermonderde/ dat in dan d'anghe
gelegenheyt/ de Hooge Raden sulcx niet hadden behooren te doen/ soodanigen persoon
van quadeheyt niet soo een capitale plaetse te laten gaen/ (ende dat wyt vrees hy Claes ge-
hangen sijnde geen quartier by den Wyandt soude binden) want nu den tijt geboden scheyn/
om sijn Heeren ende meesters/ wiens penningen/ cost en brancch hy soo lange Jaren/ en
noch dagelijcx was gentende/ dienst te comen doen/waerom moften hem gemelte Claes
eerder op 't hoochste/ hebben gerecommandeert/ ja gerecommandeert/ sijn eer en eer te be-
trachten/ende sijn Heeren ende meesters dienst te behoedren/ waer ende hiedandich was
noch mochte presenteren/ Dien selven dag gaet hy meer-gemeite Claes byt het genoem-
de Fort den Vijf hoeck/ hem stillekens onthoudende/ sonder penants weten/ in 't Loge-
ment van sijn Wyntken Waber Francys Sweets, Commissaris ober de Wijk.

52.

Dit onbegrijpelijck consentoren van Schoneburgh ende Haecx, ende het betrecken van
den obersten Luytenant Claes, heeft verobzacht veel onlusten ende groot quade/ want
alle de Brasilianen/ Monlaten ende Begias/ die in 't selve Fort in gharnison lagen/ sit-
pen daer uyt/ waer onder oock eenige Soldaten/ en begaben haer op 't Recife Anthoni
Faes, boozgehende/ der sonken oversten Luytendante hem niet in 't Fort vernemen, noch
tegen den Vyandt staen, uyt vreesse gevangen sijnde, geen quartier soude hebben, dat geest
ons vrees, waerom heeschy dan ons als allen een nieuwen oet af-genomen, ende by hand-
tastinge

zittinge gelworen, by ons te willen leven ende sterfen, voor ons wy weten voot seecker, dat by den V yandt geen quartier sullen vinden, noch oock niet soude begeeren, (indien hy overste Luytenant by ons waer gebleven:) daerom is het best, dat wy oock uyt-sien om een goet heen comen, ende ons soecken te salveren. Hier ober geraecthe een groote confusie onder alle de Soldaten / ende een verslagentheydte onder de Burgerije. 's Anderen daeghs/ lieken de Heeren den troinhel toeren ende omslaen / dat alle de Soldaten/ Brasilianen ende Regos/guarnisoen houdende in 't Fort den Vijf-hoeck, die sonder consent daer uyt geweeten waren/ van stonden aen weder daer binnen/ weder by sijn Compagnie soude begeben/ op lijf-straffe/ maer die daer niet binnen quamen/ waren de Brasilianen ende Regos/ dit geruchte van onluste quam darselick 't ooren bande Wyandt/ die hem niet wepnich daer ober verheughe ende verblijde. Indien 's Hoogen Raden hem Clac's boornem tot dit onbehoofelijc betrecken geen consent hadden gegeven / ende hy in 't gemelce Fort waer gebleven / so ware noyt de minste onlust ofte tumulte geseen.

53.

Den 21. volgendte woerde dooz dito Heeren geordonneert/ een houte reduyt op te slaen op de uperste hoeck van't oude gedemanteleerde werth Emilia, tot dien eynde/om daer mede den Wyandt te verschinderen / dat selfs daer geen werken soude maken / om van daer niet apzoches den V yf-hoeck te naerden. Maer dese Reduyt wierdt soo verre luyden den V yf-hoeck gestelt / datse in tijde van noot dooz de selve niet wel conde werken gefetoneert: Men behoefde oock in plaetse van een houte/ wel een baste stene Reduyt ober langh aldaer gemaect te hebben / dat dierse repen dooz eenighe hui diegh bestaende de Heeren dooz-geslagen is/alleenlijck tot bezijdinghe vande passanten/ die sommigen daer onnuttig dooz den Wyandt vande wegh gebangen ghenomen zijn: Ofsom men behoefde dese houte Reduyt ghemaect te hebben / al bozen 't Fort inde Ffogados was verlaten / om den selven des te bequamer / onder 't faveur van 't Canon/in zijn volcomen defensie te brengen / als op eenen dagh dese Redout daer toe niet konde werken gebacht/waerom veel oock oordeelden / vermits de groote distantie ende beerte die deselve vande Vijf hoeck was gestelt/dien eersten aenstaenden nacht perijckel soude lopen/om vande Wyandt vermeerst te worden. Alle dit selve geschiede sonder kennisse van eenich Ingenieur/die daer nochtans niet manquerden/mact dooz een persoon die meerder kennisse had vande Wintermans Wyl te gebruiken/ als het minste vande practique/dat een Ingenieur toe-comt.

54.

Dien volgenden avondt wierdt daer bliuen gesommandeert dooz de eerste repse de wacht te houden/eenen Capteyn Brinck, neffens twee-en-beertich Soldaten/'s nachts ompt den Wyandt niet meerder machst/ onttingelt de Redout/ bestoznise ende maeckte hem meester daer bail / niet tegenstaende Brinck niet sijn by-hebbende Soldaten / hui queten ende doogen / als eerlijche Soldaten behooren te doen. Dit dus bestelt zijnde/begon den Wyandt darselick niet de selijp ende spade inde cerde te Apzocheren naer den Vijf-hoeck, dat deese swaricheyt ons naliende was/ hebben sommige personen de Heeren ghenoechsaem vooz-gebagen/ doch wilden 's Hoogen Raden niet alleen in deese/ maer in alle andere saken/ haer eygen hooft volgen.

55.

Den 22. volgendte smozgens / was den Wyandt met sijn Apzochie onttrent den Vijf-hoeck gecomen/dat een groote verslagentheyt onder de gemeente gaf/ niet wetende wat dencken / maer openben doen haer dogen ten principale / considerende den Colonel Houtijn, met de machst vande noot/ nochte ons vactuych wyter Zee niet was onbeden/ noch geen reparatie vande Forten gebaen/ ten tijde den Wyandt op de custe ten antker hadde gelegen/ oock wepnich resistentie den selven gechoont/mact al soergens op sijn gemaect

gemack twee **Roeten** de **Sulynns** ende **Akcha** laten nemen/ ende nu so naer by het berbe/ zijnde een bande principaelste **Roeten**/ ghetomen waren/ van waer niet wel mogelijk/ ten aensien van onse macht/ konde werden gedzegen/ soo condon sp niet anders oordelen/ of al dit open bande **Hooge Raden** was niet enkel verraderpe vermenght.

56.

Dien morgen den **Raet** door den **President** **Schonenburgh** vergaert zijnde/ 't welck seer laet op den dagh ontrent ten thien uren by quam/ wierden door **Schonenburgh** overbragen gedaen/ wat nu noodichst by der hand diende genomen / wierdt eenparich verstaen/ datmen op 't spoedichste sonder eenich tijt versuym/ alle de macht van **Soldaten**/ diemen by een conde trecken (latende de **Roeten** blijven in bewaringe van de **Burgerpe**/ ende daer mede den **Wpandt** aenlasten / om (waer 't mogelijk) hem van daer te slaen/ ende dat hy **Schop** 't **Hoofd** ober de **Wistie** / hem door den moste pfeuseren / om de **Soldaten** te beter te encourageren : **Schop** antwoorde/ sulcx niet konde doen, sonder sijn **Hoofd-Officieren** alvorens daer van te sprecken, die sulcx niet raedsaem vonden, soo wel ten aensien van onse macht, die sy seyden niet sussant genoegh was, om den **Vyandt**, die wel drie Man tegen ons een storck was, in zijn avantagieuse wercken aen te tasten, als ten regarde vande onwilligheyt der **Soldaten**, daer de **Officieren** grootelijcx voor wredden, dat voor den **Vyandt** comende, sy niet souden begeeren te vechten : **Maer** beclaghden sp **Officieren** haer op 't hoogste / dat de **Heeren Hooghe Raden** den **Colonel Houwin**, noffens alle de **Soldaten** vande **Roeth**/ niet tijdelijch hadden op omboden/ ende die **Plaetsen** in bewaringe vande **Burgerpe** gelaten/ die sussant genoegh waren deselve te defenderen/ maer sloegen door/ datmen onse macht van **Soldaten** by een achter den **Vyandt** gereet soude houden, ende den **Vyandt** voor eerst met cleene troupen aen- tasten, om dan uyt het gewolgh te oordelen, wat vorder met het gros soude dienen gedaen.

57.

Den **Raet** het **Advis** vande **Hoofd-Officieren** verstaen hebbende/ wijcken van haer vorige ghenomen **Resolutie** / ende approberen 't doorz **Advis** : **Maer** op eerst worde gecommandeert den **Luptenant Ian Faloo** met sijstich **Man** / om den **Wpandt** in zijn wercken te gaen besichtigen/ die sodanich van den **Wpandt** wierden bezocht/ dat indien zijn **Voeder Capiteyn Wouter Faloo** in der haest met eenige **Soldaten** hem niet hadde ontfet/ soude apparen wepnich ofte niemant af- ghetomen zijn : Ende zijn soo heyt weder binnen gecomen/ met verlies van eenige dooden ende gequetsen.

58.

Dit zijn alle de upthallen / ende 't reene onse **Officieren** ende **Soldaten** op den **Wpandt** hebben gedaen/ ofte raetsaem connen vinden/ eenige vordere **Attacque** tegen haer/ in 't werck te stellen/ maer hadden de **Hooge Raden** een ofte meer **Facten** inder haest door by de **Vyf**-hoeck laten brengen/ om met haer **Canon** in des **Spanis** **Loop** graven te spel en/ dat haer door eenige vande **Burgerpe** voorgebragen wiert/ ende seer wel conde werden gedaen/ doch wert sulcx by de **Heeren** so niet verstaen/ oock niet in 't werck ghestelt : **Maer** gaven sp **Hooge Raden** doen datelijch ghenouchsaem te verstaen / datmen hoe eer hoe beter met den **Vyandt** een goet **Accoord** dienden in te gaen, gheloovende ghenough gedaen te hebben, nu sy, onder schijn van op alles goede sorge gedraghen te hebben, den gantschen **Staet** van **Brasil** so verre in verloop hadden ghebracht, dat in handen van den **Vyandt** most vervallen, om door dian middel te eerder uyt **Brasil** in dese **Lander** te geraken, want sy **Hooge Raden**, op haer veelvoudich aenschrijven, van haer **Hoogh Mo** : de **Heeren Staten Generael** geen demissie, om van daer te vertrecken, hadden becomen.

59.

Echter stond het haer niet toe ofte by/ sodanigen hooghen ampt bekleedende/ tot desensie ende bewaringhe van soo een doorztreffelijke **Plaets**/ ofte anders gheseghe / het

Continchich van Brasil/haer volcomen vertrout/so schandelijck te verlaten/daer noch-
tans niet kan worden gheseght/ dat haer pers manquerde / dan alleenlijck dat sy daer
noch eenigen tijd langer souden hebben moeten blijven/ als haer Heeren en Meesters in
'taen nemen van haer personen/ wel hadden belooft/ nochtans zijn sy Hooge Staden by
haer Mo: Mo: niet vergeten/maer doorgaens Schepen vol Virtualie ende anders toe-
gesonden/ met minnelijck aenschijghens/ datse goeden moct wilden houden, datmen haer
in't corte een aensienlijcke macht soude laten toecomen: Van welcke goede ghenegent-
heyt de ben-reekenen gebleken zijn/door de Virtualie-schepen by haer Hoogh Moog:
gesonden/ ende aldaer op de kust van Brasil vocht't Reoif aen-ghelomen/ naer dato die
placat by ons verlaten ende over-gegeven waren.

60.

Schonenburgh ende Haecx hun dus bindende van den Wpandt denadert / sonder op
hogere aenslagen meer te practiseren / vonden goet permandt tot den Wpandt ober te
senden/om te versoecken by probiste stilstand van wapenen/ waer op de andere ghead-
jungerde Personen inde Vergaderinge ontboden/ ende desobers gesegentheyt vanden
Haer haer vooz-gebrachten zijnde/ als mede verklaert't gene atrede by haer vast gestelt
ende besloten was/om permandt tot den Wpandt ober te senden: Schop daer by voegende/
Dat de Soldaten onwilligh waren,ende niet begeerden te vechten, over. sulcx hem niet meer
op haer dorst verlaten: Hoewel tot dato sulcx noch niet was geprobeeret / maer ter con-
trarie gebleken/ waer noch eenige Soldaten vooz den Wpandt waren gecommandeert/
sy met een goeden lust gegaen/ ende den Wpandt met een mannelijcke couragie het hoofs
geboden hadden: Soo inselde den eenparich gecommantert, den Wpandt te versoecken
tot stilstand van wapenen/ dat Haecx geen hadde gesien/ dat datlijch op staende doet
in't werck waer geselt/ want zijn manhaftich gemaect met sodanigen bemantheyt in-
genomen was/ dat sy breefde den Wpant dadelijck bintten gecomen/ ende alles gemaest
creet soude hebben/hoewel vooz den Wpandt noch so slaer niet en lagh.

61.

Den 23. volgende hebben de Heeren secker persoon tot den Wpandt gesonden om te
versoecken stilstand van wapenen/ door den tijdt van drie dagen/ om rusteter tijdt met
den anderen te speelen van Hooft/ t welck den Wpandt seer gaerne toe stond/ want sy
haer hier ober sodanich verbijsden/ als of haer de eenighe saligheyt door den Engel
des Heeren verhandicht werdt.

62.

Tusschen den 23. ende 24. machts/ heeft Schop (so den Luytenant Jan Faloo sept)
besloten Faloo tot den Wpandt gesonden/ om inde hant te nemen/ met hem vzen-
gende secker Portugez/ die mede dat onsegenicht in't loegent van Schop hadde ghe-
weert/ weder door hem Faloo tot den Wpandt gebracht is/ sonder te weten/ wie met dese
Portugez al gesproken heeft.

63.

't Was te bekenen/ dat Schop, versende Luytenant Generael ober de Militie/
den meerder auctoriteyt in't sluch van commande ober deselvj gegeven was/ want
zijn auctoriteyt soo verre niet streckte/ dat sy een Compagnie mochte commanderen
baer't hem goet bocht/ sonder volcomen approbacie vande Hooge Regeeringe/ aen twien
het volle gesel/ ende opper-commande verbleven was/ soo wel ober de Militie/ als de
Portite/ evenwel hadde Schop befozen weder auctoriteyt te hebben gecomen/ in't be-
gin/ doen de Portugezse vloot op de kust en anchor quam/ ende dat in't op ontbieden
van zijn Colonel Moutin, met de gantsche Militie van de Wpand/ dat gedaen hebbende/
souden by ons vooz secker in so ellendigen staet niet hebben gevonden/ als 't nu eplaes
niet moght te.

Want Schop van 't begin af wel heeft kunnen sien / dat de saechten by de Hooghe Regering niet in eersf hoerden ongenomen / ofte by der handt ghebat / insonderheyt doen hy den President dese redenen (hoorde ghehooren) als Art. 11. byreder verhaelt is / daer hy seyt : Schoon genomen door 't belooven van verlossinghe der Soldaten, deselve tot volcomen vernoeginge ende contentement wierden gebracht, echter geen Apparentie van verlossinge te gemoet siende, soude alle dit selve maer dienen tot uytsel ende enckel verlanging van tijdt, ende 't Landt aldan doch evenwel aan de Vyandt moeten overgegeven werden. Een peber kan hier upt genouchsaem worden / wessens hante dagelijckse actien meer / dat haer boornemen niet anders is gheuest / als het Landt oer te geben in handen van den Wyandt / om also te eerder upt Brasil te geraken.

Du also hare genogensheyt stercken / om niet langer daer te Lande te blijven / was 't dan niet beter gheuest / datse andere bequaame Personen upt de Gemeene hadden ghemomen / ende die by probabiliteits wessens den Lieutenant Generael Schop de Regerringhe opgedragen / ende hare Personen met 't een of 't andere bequaame Schepen naer het Westlandt gerruypnemen hadden : Souden sy dat by de Heeren Heeren Generael niet del beter hebben verambrooyt :

Den 24. volgende zijn gecommittet / om metten Wyandt te spreken van Alcoron / van wegen de Burgerpe Gijf bent de Wih, haer van Justitie / ende Huybreche Brest, Schepen van Mauris-Sack, ende van wegen de Militie van Obersten Kapteyn van de Wal, ende Capiteyn Wrauer Falco, ende zijn sien selben hoer middach naer den Wyandt gegaen / die personen souden in 't onbegheuenantleerde Hooghe merckhande Vijf boek. Den Meester del Campo General Francisco Barro lter de onse afdragen naer commissie ende Articulen / waer oer sy by den waren ghescomen / om metten anderen te spreken : Gaben tot antwoort / deselve noch niet voedigh ofte gereet waren. Waer op ghemein Generael del Campo den selben de Wih, vande Wal, ende Brest datelijck wederom deden gaen / om deselve op 't spoedichste te halen / ende dat Capiteyn Falco by probabiliteit daer so lanich niet thijnen / daer by vengende / Darden hem niet moest soeken te verlaten, of dat hy wel wille naer Krijghs gebruyck van voorhand te doen stonde. Daer den middach zijn de Wih, vander Wal ende Brest weder derwaerts gegaen / met sonige inder haest r'samgheraepte Articulen / die soo bekladt ende doofschijpt waren / datse door den opper Clerck de Vries aldaer eerst afmet metten anderen ghesacht. Den Meester del Campo heeft de onse haer Commissie ende Articulen doen openen / ende naer sonige bescoorfen zijn van den anderen gescheppen / om 't antwambrooyt weder by den anderen.

't Was een schande insonderheyt door Schonenburgh, by sesmann stude / daer hier te lande alle Collegien soo Hooghe als laaghe / bygewoont heeft / terwijl stilstant van hooren toegestaan was / dat by hem geen antwoort van Articulen / op 't papier waren gheschicht / want waeren 't soo haestich by een misse vopen / zijn wter hande doornemmt poimeten door by gegien ; Eerslijck de oeffeninge van Godes heyligewoon, gedaende ons verblijfsalder. Ten thierde / dat de Suycken ende Brallien honds, dat noch by ons aldaer in roedelijcke quanteyt was / af gescheept mochte werden, exempt van Recognitie ofte eenige diergelijcke besallings. Ten vierde / dat de huysen ende grotionen, die de Burgerije souden aenwilen, haer eygen te sijn, soudenige eygendoms mochten behouden, om de selve by gelegentheit tot haren profijcie te mogen versopen. Ende ten vyfden / dat de prijsen, staende ons verblijfs aldaer, by onse schepen opgebrachte / voor goede prijsen souden werden verclaert : Welcke Articulen met sessoen door-gestelt / ende daer op staekman-gehouden

gesonden/ sy ons sonder twyffel souden hebben toe- gheslaen / want het den Portugees
genoegh was/ dat wy haer dat schoon Bissil/ met alle sijne onwinnbare Forten/ soo ghe-
boetlijck/sonder merckelijcke sleet ofte slach/ ofte eenige Bloet stortinghe presenterden
in te ruymen; dan mogen denken; dat Schonenburgh, hem selven soo deel te doen gege-
ben heeft/ met het probeen van een scriftchen roemer Wijn / dat op geen articulen van
Capitulatie gedacht heeft/ hem alleenlijck daer mede vernesende/ dat sijn verlossinge/
om wy Bissil te geraken/ dooz oogen sacht.

68.

Gijberth de With. Raet van Justitie/ ghetrouwt zijnde met een Portugeese Wrouwe/
blijven quajlich sonder schrepen conde aensien/ doozigh sozys/ dat van die ober- schoone
niet mochte werden gescheppen/ selve dooz/ dat alle onse Partien met Portugeese Wrou-
wengerroudt/ deselve souden mogen mede nemen naer Hollandt ofte elders/ daer 't haer
ger-dancken mochte/ sonder dat sodanigen trouw soude werden geannuleert/ deel min
te getroude banden anderen werden gesepareert.

69.

Op deese by een comste comt seker Franse Bles/ dooz eenige Jaren voorszeden/ onse
gevangen getoest zijnde/ by deesen Gijbert de With, sprecht hem aldus aen: Seigneur de
With, het is u l. noch wel indachtich, dat doen ick over eenigen tijt, u l. gevangen waer, my
soofchandelijck inde gewanckenisse dede visten, niet alleen tot op 't naeckte lichaem,
maer onder mijn gemacht, ja tot in 't fondament selfs, ende dat u l. doen een silver Signeth
achter uyt mijn Cap nam, dien ick soo gaten hadde behouden, niet om de waerdye, wane
deselve geen quaetgen waerdich was, mer om dat het was een Signeth van ons Collegio,
doet my de vrientschap en laet het my nu weder toecomen; en ick u l. by deese gelegenheyt
weder eenige vrientschap toe brengen, sal niet manqueren / Daer by de With antwoorde:
Heer Pater, dat Signet leyt noch tegenwoordich in mijn Cantoor, wanneer op morgen we-
der come, sal niet naer laten 't selve mede te brengen, dat oock also gheschiede. Gebe een
peet te bedencken/ wat so den Raets- heer/ noch President zijnde/ mocht/ als selfs in
de gewanckenisse sijn handen aen de gevangenen der st slaen / ende haer soo schandelijck
helpen visten.

70.

De quade actien van desen Gijbert de With, President van 't Collegio der Staden
van Justitie/ waren soo groot ende kenbaer/ dat de sangers op straat/ ick laet slaen oude
lyden/ de mond daer af vol hebben: Hoe wils ende Godes lof sy sich langen tijdt ghe-
dragen heeft/ in 't malmenen ende onschaeit dooz- slaen van eenige dalsche gupen/
om genot dalt Personen/ smact deele noch dagelijck; doch de noeten hande Hooge Re-
geringe wende. De warden gebaert van de Hoog- Franse Compagnie/ geven genoeg
seem te hemmen/ hoe dese de With hem gevangen heeft / als mede wat questien tegens
sijne Collegien weder seffen gehad heeft/ ja die hem gescheiden hebben dooz een schelm/
ende onrechtijck niet langer met hem begerden te sijn/ alleenlijck over sijne quade ende
ongezofte actien.

71.

Den 25. volgende sijn onse Gecommitteerde over ende weer gesaden / sonder op dien
dach mer ten Opdracht over eenige Articulen den anderen te recht te kommen verstaen.

72.

Den selven dach verreckt den obersten Luptenant Claes (waer van hier vozen Art. 52
verhaelt is) willekens met een Sgangael van 't Reck naer Tamarica, alwaer 's anderen
dachs sijn/ dooz den quadt mede brengende een Bries aenden Colonel Houijn,
hem daer den Jysael Lamcer, niet hem selfs van de Hooge Staden bejandicht / met noch
dye Briesen van paratullers / als vander Venne; van Coulen, ende Samuel Hakere;

Op Tamarica komende / gaf uyt / hoe den Spanijt soude Posten de Solynus ende Alons
 van ons in-genomen hadt / ende tegenwoordich niet de schep inde eerde in't oude ber-
 ballen Hoozn-werck achter de Vijf-hoeck getonten was / ende dat de Heeren Hooghe
 Raden / uyt beese van niet subijt onbermacht van den Spanjdt overballen te werden/
 stilstand van wapenen aen den selben hadden versocht / om inddeler tijdt metten ande-
 ren te spreken van Accoort : Maer dat hy ghemelde Claes niet konde gelooven / den
 Spanjdt zijn woort soude pfeesteren / maer eerder / wanneer hy haer alles souden hebben
 in-gerupmt / ende meester van ons sullen zijn / dat sy alles soo Burgers als Soldaten
 moordadelyck sullen massacrerende ombrachten / daer hy hoegende / dat hy yeder een
 wilde raden / hoe eer / hoe beter sich soeckte te salveren / om sodanighe massacren niet mede
 deelachtich te werden. Dit selve beroozsaechte sulcken tumulte ende confusie onderde
 Soldaten / dat veel van de selve verscheypden Burgers seer jammerlijck hebben geplon-
 dert / ende alles afgenomen / waer se hadden / sonder dat hy den obersten Luptenant Lob-
 brecht / die daer op Tamarica commandeerde / eenigen tegenstant ofte opzede daer teghen
 gedaen / ofte in't werck gestelt is. Veel Burgers zijn seer confuselijck / soo niet Sche-
 pen als Waeggen / van daer naer de West-Indies versnothen / achterlatende alle hare
 Heggos / ende vele nieuwbile Goederen. In Tamarica laghen drie van onse Schepen/
 welchers Capiteynen door dese geruchten / hees sijgende van door des Spanjts Sche-
 pen aldaer te worden beset / mede resolueren te vertrecken / niet welcke Schepen ghe-
 melte Claes mede vertrecht naer Paryba achter het Gode Landt / schijft van daer aen
 den Colonel Houtijn / commanderende in Paryba / in 't Fort Margrieta / niet alleen confir-
 merende 't geen op Tamarica hadde geseyt / maer verswaende 't selve niet vele redenen/
 peder een recomanenderende / hoe eer hoe beter van daer te vertrecken / om de moordadi-
 ghe ende bloeddorstige handen der Portugezen te ontgaen / niet dese Schepen vertrecht
 deselve Claes voort naer de West-Indies.

73.

Op dese geruchten ende 't schryffen van desen Brief / ontfant van ghelijcken sulcken
 oproer / ende veraghtelijck onber de Burgers ende Soldaten / dat se qualijck wisten
 waer se souden doen : Epntlijck resolveert den Colonel Houtijn alles in Paryba te verla-
 ten / ende met de Schepen ende ander Daeruygh daer noch zijnde / te vertrecken naer de
 West-Indies / sonder op hoeder salen / zijn Eer betreffende / enis meer te denken / want
 sodanigen plaesse als dit Fort Margrieta was / wel vast in zijn volwercken gelegen / ver-
 steen met sey-ende dentich stucken Canon / Amortitie van Onzlogh naer advenant / ende
 Willems door den tijdt van drie maanden / so heftelijck niet moete wijnen / want
 men 't selve wel hadde gedefendeert / sonderom Fort so lichtmoedelijck te verlaten / son-
 der naerder Advijs ofte raide van de Gode Landt daer toe af te machien / maer gantsch
 stout ende schandaleus by Houtijn gedaen / doch men secht / dat eenen Johannes Lysly de
 meeste Roerburch hier van soude zijn geweest / die Houtijn te die subijt ende onvorigh
 vertrecken aen-geraden heeft. Dit vertrecken ende embarqueren ginck mede soo on-
 dentelijck ende met sulcken angst ende alteratie int werck / dat niet alleenlijck de burgers
 vele hare Heggos / die ontrent de viermael hondert dussent guldens waerdich waren/
 verloor / maer oock vele hare nieuwbile goederen.

Dit is mede een groote fout by de Hooge Raden begaen / dat se ten tijde der stilstand
 van wapenen / tusschen haer ende den Spanjdt geslooten / niet datelijck Advijsen aentie
 van Tamarica / Paryba / Rio Grande / ende naer Ilhe Fernande sonden / ende hare ghelegen-
 heide ende meeninghe deselve bekennt maechten / soo waer dat plunderen der Soldaten
 onder de Gemeente / als mede haer subijt vertrecht / dat vol angst ende smartigheyt was /
 wel op Tamarica / Paryba / Rio Grande / als Ilhe Fernande / voorgecomen geweest / dat

tot so merckelijcke schade ende nadeel van heel Burgers was streckende/ insonderhepde dooz 't berisfen van hare Begros/ die dooz dit haestich vertrecken zijn verlopen/ die sp andersins tot haren profyte aen de Portugeesen hadden konnen verkopen/ gelijk veel hebben gedaen/ want peder een van onse Martie by stond/ volgens de Capitularie/ zijns toerende Goederen te verkopen.

75.

Den 15. dach van Houtijn, met een goeden puer/ het hoornende Fort Margrieta het de wapenen tegen de Portugeesen hadde ghehefenderert/ dat veel Officiere appa- rent wel souden hebben gedaen/ alskanlijck om dat geen oorde van hare Principalen tot het verlaten hadden ontfangen/ ofte dat Houtijn had gedacht: De Hooge Raden geven so schandelijck de onwinbare Plaetsen het Recif, met de sterke omleggende Forten van dien aen den Vyandt over, sonder dat haer eenige hoogh-dringende noot daer toe geperft heeft, oock sonder mijn Advijs daer over eens te hooren, Ick vinde my van alles noch soo wel verliet, dat het die Fort Margrieta begeert te defenderen, volgens de orde ende last van hare Hoogh Mog: de Heeren Staten Generael, soo souden de Portugeesen daer noch lustich haer voort dooz ghestoren hebben/ maer dit is den Hoogen Raden wel na hare meeninge uitgeballen/ want sy wel expresselijck aen den Meester del Campo Generael hadden beloofd/ volgens de Capitularie/ dat sy oorde souden stellen/ die plaetsen van Tamarica, Paryba, Rio Grande, ende Ilhe Fernande, haer mede neffens haer de wapenen/ sonder eenige tegenwoert souden ter neder leggen/ ende die ghemelte Plaetsen aen hem Meester del Campo over-geden.

76.

Den 26. volgende zijn onse Gecommitteerde metten Spandt volcomen verdraghen ende veraccordeert/ alles conform de Articulen ende Lijste van Capitularie daer van gemaecht/ die wel slecht genoegh waren/ om 's anderen daeghs het Recif met de om- leggende Forten van dien aen den Spandt over te geven.

77.

Den 27. Januarij zijn de Portugeesen het Recif, Anthony Paes, met de sterke on- winbare Forten van dien in-gerupint/ die sy alle met macht van Soldaten wel lieten besetten/ende zijn alle de Burgers geordonneert inde wapenen te comen/ welke wapen- nen sy alle (exempt de Officiere haer Zijde-gheweer) dooz de boeten der Portugeesen moesten siehet leggen. Dooz is stelde den Meester del Campo Generael Francisco Barento op alles so bantigen goeden oorde/ dat niemandt hande Burgers in 't minste pet beschja- dight/ ofte eenige overlast aengedaen wiet bi/ dat op 't hoogste te verwonderen was/ aengeseien so veel differente Parten van Soldaten/ als Blanco/ Moulaten/ Brasilianen/ Negers ende Capoeers onder malhanderen gemeinght waren/ die alle soo naecht ende betoert waren/ als ofte van de geijgh waren ghezoepen. Behonden doen des Spandts macht die binnen quamen/ende de Forten besetteden/ bestondt in ontrent de drie duysent man/ waer onder 1400 Soldaten/ de reste waren Boeren ende Boeren Jongers/ die den Meester del Campo van alle kanten hadde op ontboden/ om den hoop te doen vernieude- ren/ende vonden onder haer goote schacrs hept van loot/ want veel Soldaten qualijck 3. a 4. Cogels by haer hadden/ doch krupt in meerder quantitept: so dat dooz secker/ inden v' onse het Fort inde Sulynus noch twee etmael langer hadden konnen defenderen/ den Spandt van daer soude hebben op-gebroken/ ende weder deur zijn gegaen/ ghelijck Art. 38. byeder verhaelt is. Den Spandt becomt dooz dese overwinninge van Brasil 200 stukken Canon/ so groot als klein/ waer onder weynich pscere/ maer meest metals- ricken.

Albus heeft Schonenburgh ende Haecx de booztreffelijche / stercke ende onontbare
 Poorten ontrent het Recif, ende het Recif de Pharnambuca seifs over-gegeven aen den
 Meester del Campo Generael Francisco Barreto, Gouverneur van den Coninck van
 Portugal, sonder dat nochtans haer het minste pets heeft gemanguereert / ofte de noot
 daer toe gebzongen / want nopt eenich Canon daer booz geplant / ofte een musquet open
 der selver plaetsen gheloft is / (upt genomen de Poorten Sulyrus ende Alena) nochter dat
 haer eenige Wibzes heeft gemanguereert / also noch van alles booz ontrent de mogen a den
 maenden waren ver sien / en krupt / loot / ende ander wraetide in overbloede hebben.
 't Is waer dat het loot inde Alagassien in so grooten quantiteyt niet bestond / also wip-
 nich tijdt boozleden de Bewindhebberen der Camer vande Maes een partje loot naer
 Brasil hebben gesonden / dat van binnen booz goede practische bol out pter gebest was /
 so dat het daer aen eerst soude hebben gemanguereert / maar waerommen de lode gooten /
 die tusschen de wippen laghen / hadde aen-gedaet / ich liet sien het Al-keersch / dat de
 Burgers in haer wippen hadden / souden aldaer ettelijche dupsent penden hebben ghe-
 bonden: Inghelijchs Contante penninghen / almen die middelen (hier dozen Art. 10.
 verhaelt) had wullen ghebzupcken / souden niet alleen suffisant genoegh gekreeft hebben
 tot opmakinge vande nootfakelijche reparatie aen de Poorten / maer doch om aen peder
 Soldaet een maend Sagie upt te deplen / tot wegh-neminghe van alle miswoeginge / ende
 noch andere saken meer daer upt konnen werden betaelt: Als mede datmen den Colonel
 Houtijn met so veel volck als Paryba, Tamarica ende Rio Grande zonden missen / in het
 begin niet heeft op ontboden / die nochtans als doen booz verscheyden Daer-tugghen
 bequamelijch op het Recif konden werden ghebzacht / nescens ontrens beerehien a bijf-
 zhen hondert man / soo Soldaten / Brasilianen / Aloulaten / ende Negros: Waermen de
 Schepen ende ander Daer-tugghen tijdelijch uptter Zee niet heeft doen komen / die alle
 bol holcks waren / dat oock gebruyckelijc konde zyn geschiet / oock booz de Burgers wel
 instantelijch versocht / gelijk Art. 18. verhaelt is: In voegen / datter niet kan werden
 genoemt / dat haer soude hebben gemanguereert ofte ghenoofsacht tot overgeven van soo
 een booztreffelijche Plaetse / indien 't de Herren Hooge Raden hadde beliest alle de bo-
 ven-genoemde middelen te gebzupcken / waer mede sp haer selven een grooten lust
 ende respect / desen Staet een bysonderen dienst / ende soo mernich dupsenden Ghente-
 resseerden groot pzoftit ende beughde souden veroorsaecht hebben / die nu niet voeghige
 tranen suchten en schrypen over alle de schaden ende verlies van hare middelen / die si
 booz dit schandelijc over-geven hebben geleden / het welcke de Herren Hooge Raden
 wel mogen bedencken ende overleggen / dat alle dit suchten en klagen niet eens op haren
 kop en home / ende van hare handt geescht en worde: De Kristelijck honden de meer-
 gemelte Hooge Raden alle dit quaet booz-gecomen / ende hare conscientie / eer ende eert
 betrachte hebben / booz 't welcke sp soo veel zegeningen / als sp nu verbloechtingen ontfan-
 gen / souden betrogen hebben: Maer het schijnt / dat het de meer-gemelte Hooge Ra-
 den so niet heeft beliest / (God betert) om geen ander oorsaech / als om dars booz dien
 middel te eerder upt Brasil in dese Landen souden geroecken / daer sp dars op 't haeghst
 naer verlangden / ende geen apparentie van verlossinghe te ghemoet konden sien / doch
 daer omme en quam 't haer niet toe / dat Landt met zyne sterke Poorten soo te laten
 in nemen / ende gelijch als met goeden oogen 't selve aen te sien / ende voorts alles oet te
 geven / het welcke sp noch booz Godt / oock booz de menschen kunnen verautwoorden.
 Het hadde beter gemeest / indien sp geen lust hadden langer daer te Lande blijven / dat sp
 andere bequamer personen de Regeeringe hadden opgedragen / ende haer selven te schie-
 na dese Landen hadden begehen.

Door dit overgehen verlozen wy een Landt / dat met recht een Conftichrijk magh genoemd worden / ten aenfien van zijn diverse fchoone rijcke Wychten / die het Jaerlijchs upt-leveren kan / dat onse Hollandfche Natie nu vier en twintich Jaer min 18. dagen gepoffideert / ende foo meenich dupfent hjae Soldaten ende Burgers het leven gekoft hadde / eer 't felve machtich konde werden / ja onwaerdeerlijcke millioenen gouds door onfen Staer daer by op-geset / gekoft hadde / werdt nu dus fchandelijck in handen van onfen Opandt den Portugees over-gegeven : 't Is waer dat de verantwoordinge daer van by de Hoogen Raden moer zijn ghedaen / echter zijn ende blijven alle Geinterefferden van het hare berooft / fp seggen de verantwoordinghe seet wel te fullen doen / ende dat met sodanigen blygeestighen en lachenden ghemoet / dat al waert al dit haer quet ende vliepen bedrijf met volcomen ordy ende laft van haer Heeren en Meesters hadden gedaen.

Een Landt van een seer goet ghesont ende vermaeckelijck climaet / daer onse Natie immers soo wel als hier in dese Landen leven ende Kinderen hoogt teelen hornen / dat dese onse Landen Jaerlijck groote profijten soude hebben toegebracht / soo in 't reguard van de groote Schipbaert / als ten aenfien van de groote traffijcke / want onse Natie niet alleen tot die kennisse van 't gebuyck der Supcher-molens / met 't gene daer aen dependeert wel te gouberneren / waren gecomen / ja de Portugeesen in beelen daer in te boden gingen / maer oock tot het planten van Indigo / sijne Carone / ende andere kostelijcke Wychten meer kennisse hadden vercregen / dat naet by de Portugeesen is gepracticeert oft in 't werck gestelt geweest.

Den obersten Luytenant Claes, hier bozen Art. 71. verhaelt / van Tamarica betretende naer Paryba, zijn die van Tamarica drie dagen daer naer noch in verlangen ghebleven / hoe sich doch de saken op 't Recif metten Opandt ontrent het Accoordt mochten hebben toegebragen / senden derhalven een Persoon met diverse Brieven van particuliere / by nacht met den Sgangaet naer het Recif. Ditto Sgangaet comt by nacht binnen de haven van 't Recif, aen een van onse Schepen / ghenaemt den Witten Eenhoorn : Verclaert aldaer dat het Recif met de omleggende Forten / al drie daghen boozleben aen den Opandt overgegeven was. Ditto Persoon sonder hem van 't een of 't ander meer te informeren / ofte eenige Brieven te bestellen / vertreckt dadelijck weder naer Tamarica, ende doet aldaer rapport van het geen hy hadde gehoort ende ghesien : Doe verston den se eerst / dat de Plaezen door secker overgegeven waren / maer verstaende den Opandt zijn belofte volgens accoordt pfeerden / dat den obersten Luytenant Claes soo niet konde gelooven / blijft den obersten Luytenant Lobbrecht, die aldaet commandeerde / met zijn Soldaten af-wachten de naerder Orde / dat ses dagen naer het overgeven der Forten arriveerde / hebbende eerder geen tijdinghe ofte ordy vande Hoogen Raden ontfangen, Indien de Hooghe Raden tydelijcke Advysen naer dese ende andere Plaezen hadden gesonden / als Art. 73. verhaelt is / soo hadden de Burgers so grooten schade niet geleden ; Daerom alle die schade niemandt anders als haer te rechte kan werden ghe-imputeert ende toe-gescheven / daer alle Geinterefferden in dese gelegentheidt goede achtjinge op konnen nemen.

Drie dagen naer dat dese Plaezen over-gegeven waren / hebben de Papen alle onse goede Lijsharnen / die inde Kercke waren begaven / weder op doen gaven / ende wot fchandelijck door de Kerck-deuren doen setten / daer by laten weten / dat wie sodanighe Lijsharnen aengingen / datse die van stonden aen van daer souden halen / ende begaven

hupten de Boort op de Strand/ ofte hu gebzeerke van dien/ datse deselve Lichamen in het water souden doen smijten. Dit was mede een point by ons door haefligheyd in't accoot over het hooft gezien ende voor by gegaen.

83.

Wy hebben hier voer Art. 33. verhaelt bande handellinge die Haecx met den Commissaris Franchoy's Sweers inde Wibzes/ insonderheyt met het Moscovisch speck/ heeft moeten te doen/ soo heeft Haecx, naer dat dese Plaetsen acht dagen over-gegeven waren/ deselve poetsen met Sweers noch niet konnen laten / maer hebben sy beyde heimelijck drie-en-twintich dagen soo Diers als Speck/ende thyn baten pot spijs op de Magasijnen weten te nemen/ende deselve te doen brengen ten huysse van Iacobus Sweers, Soch des gemelten Commissaris Sweers, om van daer geladen te werden in hare Barck/ daer gemelte Commissaris zijn Huys vrou mede verbrocken is naer de West-Indies. Evenwel hebben sy dese diebep soo stil of secrete niet weten te doen/ of de Burger de zijn daer achter gecommen / ende hebben de boortz Water daghs daer aen upt het Huys van den voornoemden Iacobus Sweers gehaelt / ende inde Magasijnen bande Compagnie/ van waerse gecomen waren/ weder ghebracht. Van die tijdt af namen de Burgers bette regnaard op de Magasijnen/ op dat sulcx of diergelijcx in 't toecomende mochte werden voorgecomen/ also de Magasijnen bande Wibzes by accoot waren verbleven aen onse Partie/om niet alleen daer af te leven / ghebuerende ons verblijf aldaer/ maer oock dat alle de Schepen ende Barcken/daer mede onse Partie van daer/ t sy naer de West-Indies ofte dese Landen souden over baren/ daer upt moesten werden gebietualieert. Ende op dat doch dese Magasijnen met des te beter ordze/ en oprechtelijck / hupten dese Grijp-voegels haer handen souden werden geadministreert/ soo zijn erpesselijck daer toe ende tot dien epude gestelt/ Willem van Geesel, Mr. Jan Codde, Hendrick Bruynsvelt, en Iohannes Velthuyzen, aen wien de sleutels bande Magasijnen overgelevert zijn / ende hebben de Kantsoenen upt-gegeven/ende de schepen gebietualieert naer behoren.

84.

Over dese diefstal heeft den Jfcael den Commissaris Sweers niet gecolangeert/ noch voer dooz d'een of d'ander middel te rechte gestelt/ dencke ten respecte van zijn Compagnon Haecx sulcx ghelaten heeft. Het ware booz 't laetste booz haer beyden noch een goeden buyt geweest/ daer sy goede avance op souden hebben ghedaen/ want sy hier booz geen Moscovisch Speck behoeften te leeren.

85.

Ick han booz 't laetste niet booz by gaen te seggen/ wat groote vrientfchap ende ghe-uegentheyt ons hebben bewesen de arme Brasilianen/ende wat boozname diensten ons Hollandse Partie aldaer van haer hebben genoten / hoe ghetroou ende gewilligh sy hier neffens ons inde Oorlogh tegen de Portugeesen hebben laten gebzucken / ende haer niet ontsien/ hoe scharp ende selach de gelegentheyt mochte booz-ballen/ ja sodanich dat veel booz de dagelijckse oeffeningen tegen den Spande soo stout ende erbaren gheboden zijn/ dat sommige van haer onse Soldaten te boven gingen : Soe dat oock in des vier-en-twintich Jaeren/ dat dese Brasilianen neffens onse Partie den Oorlogh tegen de Portugeesen aldaer hebben geboert/ertelijck bupsenden van haer soo gheschouwel in den Oorlogh / als booz de Portugeesen (om datse in onsen dienst waren) woedelijck omgebacht ende vermoort zijn/ evenwel dat niet ontsiende zijn by ons eben ghetrouw/ constant ende couragieus gebleven. Veel van haer/ insonderheyt hare kinderen/ tot ettelijck honderden in't getal/ waren inde oeffeninge der Christelijcke Geresoemede Religie/ principelijck inde gebeden/ sodanich geoeffent/ dat een lust ja een verwondering was om hoozen. Dese Brasilianen hebben haer volkommen beertoet ende verlaten op

ons Heeren haer eedt ende beloften/ dan wy haer in't begin/ doen wy dese Landen con-
 quisten/ ende bescbieden maiken daer naer hebben gheslozen/ te weten: Dat wy
 haer nimmermeer souden verlaten, ende haer alle, misgaders die haer by ons noch mocht-
 en begaven, ofte door de wapenen wyt het ghewelt van de Portugeesche slavernye mochten
 werden verlost, sullen houden ende blijven bayten alle slavernye, daer beneffens haer stellen
 ende kennenvooreen vrye Natie, niemant subiect: Hier welcke doch alsoo eenighe Ja-
 ren vooreden by hare Hoogh Mogende de Heeren Staten Generael/ ende de Bewind-
 hebbenden vande West-Indische Compagnie was gheaprobeeret: Maer daer doen wy
 boven alle Eer/ Eedt ende beloften: Daer wy niet licht beerdelyck dese armie onnossele
 Menschen dus troulooslyck ende meynedich verlaten/ haer stellende ten prop van de
 wyde ende bloerdorstige Portugeesen & Bewisselijck alles wat mannelijck is/ sal van
 deselve beerdelyck worden vernoot: Want sulcken Resolutie eenighe Jaren vooreden
 by den Coninc van Portugael gheslozen is/ ende sijn vrede tot dit moeddelijck seft
 den sijn Meester del Campo Generael ghesonden heeft: Hier van hebben exempel ge-
 sien inden Jare 1645. doen de Portugeesen in Brasyl tegens ons eerst waren ghevol-
 met/ ende ons Guarnisoen/ dat in Serinhij hadden/ door haer soo bonden beest ende
 brautoen/ dat d' onse haer op goede conditien/ neffens 45 Brasiliaten/ met Vrouwen
 ende Kinderen/ die daer mede souden wonen/ moeten over-geven: Soo haest was die
 niet ghesaen/ of dese arme Brasiliaten werden datelijck met hoelen bloede expresselijck
 men het Meedoed/ waer op sy haer hadden over-gegeven/ ende Palisaden gewoelt
 ende omghebracht/ de Booringen worden wederelijck by de beenen gheslozen/ ende met
 haer hoofden tegen mueren en balcken te pletteren gesmeten/ haer lichamen van een ge-
 schuurt/ ende soo op de straat gewoelen: Dit geschiedde al in presentie van haer Vrouwen
 ende Dochters/ die by de Portugeesen in slavernye gebleven sijn. Diergelijcke
 dringelen hebben op bescbieden plaesenen stonden meermals ghesien. Dit laet den
 Coninc doen/ om dat hy hem van dese Natie mernt te verkeeren/ datse nimmer in't
 toecomende de wapenen meer tegen hem sullen voeren,

86.

Hoe jammerlijck ende doerbijck dese ellendige arme Brasiliaten op ons saghen/ doen
 wy haer souden verlaten/ een steven hart moft hem hier over erdarmen/ haer met
 schrepende ogen beklagende over dese onse dalsche schelmachtige ende meynedige actie/
 roepende met inder stemmen tot Godt Almachtich: O Godt! ghy zijt een rechtvee-
 digh Godt, ghy wet Heere, met wat valsche beloften dese Hollandische Volckeren ons arme
 Menschen tot haer hebben ghetrocken, wateeden sy hebben ghesworen, van ons te sullen
 maintaineren tegen de Portugeesen, dies niet tegenstaende werden nu oock door haer dus
 ellendigh ende jammerlijck verlaten, ende gestelt in handen van die geene, die ons deerlijck
 sullen vermoorden ende onsbrenghen. Heere straf haer, dat de wraeck ende de eeuwigh
 vervloechingen over haer mogen komen. Indien Godt Almachtich dat onnossele bloede
 van dese arme Menschen op dese onse Natie/ ofte ten minsten op die geene die de booz-
 naemste oosfacken daer van sijn/ t'huys soeken sal/ sootwil de goede Godt deselve ghe-
 nadeelijck ende barmhertich wesen/ want ten kan niet anders sijn/ oft het bloede van soo
 veel Mannen ende Kinderen/ die omghebracht sijn/ ende her suchten en schrepen van die
 geene die niet beters te vermachten hebben/ ofte in eeuwigh slavernye te sullen moeten
 blijven/ roepen wyseck by Godt Almachtich in den Hemel: Is't dat de Aucteurs
 haer loon niet en krijgen op dese werelt/ sy mogen ewenwel denken/ datter eens enen
 dagh sal komen/ by den welcken de Rechtbeerdigh Richter sonder aensien van Perso-
 nen/ ofte gunst van Vrienden/ een rechtbeerdigh Dornis sal stricken.

T O T B E S L U Y T :

GHy hebt nu, goet-gunftige Lefer, ghehoort een waerachtigh Verhael nopende het overgeven ende verlaten van dat fchone vruchtbare ende aengename Land van Brailien, daeromfe Nederlandfche Natie vier-en-twintich Jaeren een groot gedoeke af hebben beletten, daer fo veel duyfenden Weduwen en Weefen, ende andere Geintereffeerden dagelick over fuchten en klagden : Een eeuwigh fchande voor de Nederlanders , diefe moyt by eenighe Coningen, Princken oft Potentaten konnen verantwoorden, noch die fchand-vleck van haren hals vegen : Daerom was het gantsch noodich , dat de Heeren Staten dezer Vereenichde Nederlanden metten eerften haer tanden lieten sien reghen den vermetenden Coninck van Portugael, ende lieten blijken wie fy zijn , op dat anders onfe naburige Princken niet en dencken , dat alle de macht, ambitie, luft ende conegie by de Nederlanders t eenmael verdoren is, ende dat defe macht nergens anders tegen Portugael werdt aen-gewent, als in Brail, zijnde de principaelle peerel van zijn Kroon, aldaer fy zijn hart-ader fullen aen-raften. Godt beware de Ooft-Indifche Compagnie, dat hare Vyanden over haer oock niet comen te triumpheren ; want den Coninck van Portugael, die na ontrent dertien jaren geleden, t zedert hy tegen Spangien opgeftaen was, wel instantelijck aendeftieren Staten Generael liet verfoecken, dat niet defe Landen in vrede en vrientschap mocht handelen en trafiqueren, vermits zijn groote onvermogendheyt hy defe Landen daer in niet konde ombeeten, vindt hem nadot des Compagnie Conqueften , als Angola, ende Sint Thomae, ende infonderheyt Brail, daerom hem al toergens heeft haer machtich werden, ende dat in prejuditie ende waerfchade ende onderganck van de voortreffelijke Weft-Indifche Compagnie,

damen nu ontfijet wort, wat breydel Portugal inde mond sul-
len leggen, op dat niet alleen de Oost-Indische Compagnie van
gebeden door hem sonder wende gebracht, maer dat by niet
ter tijdt dese Landen geen meerder afbreuck come aen te doen.

Nu het is seecker ende warachtich, dat honderden Portugeesen
in Brasil veel liever hadden gesien, dat onse Hollandse Natie daer
meester waren gebleven, ende dat so ten reguarde vande Negocie,
daer sy-luyden staende onder onse Regeeringhe, groote profijten
mede hebben gedaen, als ten aensien van hare harde onverdraeg-
lijke gouverno, daer sy eenige jaren mede geplaegt geweest zijn.
Honderden van Negros, die gedurende desen Oorlogh aen onse
zijde haer hebben begeben, als mede ongelijck meerder getal van
Brasilianen, die haer alle inde Bollen onthielden, niet alleen om
door dien middel te zijn bevrijd vande Portugeesche slavernye,
maer insonderheydt, om datse Doodt-Vyanden zijn van de Por-
tugeesen, waer af alrede diverse ken-teecken en, zedert het vertreck
vande Hollanders, aldaer gebleecken zijn: Welcke Brasilianen
ende Negros dagelick sitten in verlanghen te hooren, dat door
hare Hoogh Mog: de Heeren Staten Generael weder een aen-
sienlijke macht derwaerts gesonden wierdt, om haer alsdan we-
der by onse troepen te mogen vervoegen, om niet alleen ons ver-
loren Brasil vanden Portugees weder te recupereren, ende noch
meerder Conquesten te doen, als oyt voor desen hebben gedaen,
maer oock om de geledene affronten aende Portugeesen te reven-
geren, Godt Almachtich wil hier toe zijnen Goddelijcken zeghent
verleenen, op dat wat vruchtbaerlijcks ontrent dese saecken, door
haer Hoogh Mog: by der handt genomen werde, ten eynde ons
Brasil weder mogen machtich worden, tot soulagement van duy-
senden

senden Ingeſecten deſer Landen, tot vernooſſinge van die arme
Braſilianen, aen wien haer Hoogh Mog : voor deſen groote be-
loften van mainteau hebben ghedaen, ende wint beſte van den
Staet deſer Landen.

E Y N D E.

